

Sinop Şahintepesi

Karadeniz'in İncisi SİNOP

Coğrafi çeşitliliğinin
'doğa mucizeleri'

yarattığı ilimiz, tabiat varlıkları
açısından gezginleri fazlasıyla tatmin
edecek sürprizler vadetmektedir.

Eşsiz güzelliği ile Karadeniz'in incisi Sinop, gezginlerin ilgisini çekecek tüm güzellikleri bağrında taşımaktadır. İlk yerleşimin antik çağlara kadar uzandığı şehrin dört bir yanında tarihin her köşeye sinen gölgesiyle karşılaşabilirsiniz. Karadeniz'in güçlü rüzgârlarına yüz yıllar boyunca karşı koyan kaleler, antik dönem insanının estetik kaygısını dile getiren kaya mezarları, köylerin ortak buluşma noktaları ahşap cuma camileri başta olmak üzere, bölgede iskân etmiş birçok medeniyetin izini sürebilirsiniz.

Coğrafi çeşitliliğinin 'doğa mucizeleri' yarattığı ilimiz, tabiat varlıkları açısından gezginleri fazlasıyla tatmin edecek sürprizler vadetmektedir. Genel yüzölçümünün %65 gibi büyük bir

alanı ormanla kaplı olan Sinop, Türkiye'nin orman varlığı bakımından en zengin 5. ili konumundadır.

Dorukları alpin çayırliklarla kuşatılmış dağları, baş döndüren yemyeşil vadileri, yılankavi biçimde süzülen nehirleri, anıt ağaçları barındıran ormanları, büklüm büklüm bulutların sarmaladığı yaylaları, Karadeniz'in hırçın dalgalarının serinlettiği kumsallarıyla özgün bir coğrafyadır Sinop. Tabiat Anıtları ve Parklarının yanı sıra geçmişini günümüzle bütünleştiren köklü kültürüyle bir turizm merkezidir aynı zamanda.

**Mavi ile yeşilin
uyumundan mucizeler
yaratan bilgekent!**

Sırtını yemyeşil dağlara yaslayıp önünde uzanan uçsuz bucaksız maviliği seyre dalan Sinop, üzerine hikâyeler anlatılan gizemli ve bilge şehirlerden biridir. İbn-i Batuta, Evliya Çelebi, Kâtip Çelebi gibi pek çok gezginin ziyaret ettiği kent, sayısız efsanenin hayat bulduğu topraklarda yer alır. Adının kaynağı Yunan mitolojisindeki Irmak Tanrısı Asopos'un kızı Sinope, Amazon Kraliçesi Sinova ya da Asurluların Ay Tanrısı Sin'e dayandırılan kente Romalılar "Sinopolis" demiştir. Fatih Sultan Mehmet'in "Ceziretü'l-Uşşak" dediği kentin adı, fethettikten sonra "Sinap" olarak söylenmeye başlanmış ve sonrasında Sinop olarak değişerek günümüze kadar gelmiştir.

Günümüzde ise Sinop, Brezilya ve Yunanistan'daki adaş yerleşimler ve

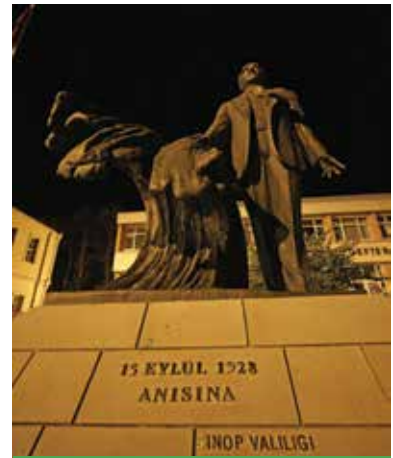

Alpin Çayırlar

Gerze Sarımsak Vadisi

Jüpiter gezegeninin uydularından biriyle aynı ismi taşımanın haklı gururunu yaşamaktadır. Antik Dönem'in ünlü filozoflarından Diyojen'in doğduğu, 15 Eylül 1928 tarihinde 'Yeni Türk Alfabesinin' tanıtıldığı Sinop; Karadeniz kıyılarının en kültürlü ve aydın şehirlerinden biridir aynı zamanda. Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak üzere Bandırma Vapuru ile Samsun'a giden Mustafa Kemal Atatürk, 18 Mayıs 1919 günü Sinop Limanı'na uğrar ve kente sevdalanır. Yıllar son-

Atatürk'ün Sinop'u Ziyareti Anısına Yapılan Heykel

ra bir dost meclisinde söylediği 'Ne olurdu Sinop'un yarı güzelliği Ankara'da olsaydı!' sözleri, şehirle ilgili duygularının tercümesidir.

Boztepe Yarımadası'nı Sinop Yarımadası'na bağlayan dar kıstağın üzerine kurulan Sinop, bu özelliğiyle Türkiye'nin bir kıstak üzerine kurulmuş tek şehridir. Sabah denizin üzerinde güneşin gülümsemesini izleyebileceğiniz, akşam ise gökyüzünün kızılığıyla suyun mora dönüşen rengine şaşıracağınız kentin gündelik hayatı, denize endekslidir. Tüm binaların cephesinin denize dönük olduğu, balıkçı teknelerinin rızıklarını her gün Karadeniz'in lacivert sularında aradığı şehir, 170 kilometre uzunluğunda bir sahil şeridinde sahiptir. Denize uzanan Köşk, Kayser, Karakum, Selamet, Boztepe, Sinop, Bozburun, İnceburun, Güllüsu ve Usta gibi burunlar; Sinop kıyılarına girintili çıkıntılı bir coğrafi görünüm kazandırır. Her biri görsellikte birbiriyle yarışan manzaralı kıvrımlar yaratan bu burunlar arasında ise sayısız doğal kumsal yer alır. Adı geçen burunlar içinde İnceburun, Anadolu'nun en kuzey noktası olma özelliğini taşır.

Söz konusu sahil bandı, yükseklikleri 1000-1900 metre skalasına ulaşan dağ silsilesiyle iç kesimden ayrılır. Kuzey Anadolu Sıradağları'nın en önemli öğelerinden biri olan İsfendiyar (Küre) Dağları'nın kollarından Ilgaz ailesinin doğu uzantıları, denizle iç bölgeler arasında bir bariyer görevi görürler. Bu topografik yapı; kıyı şeridindeki

merkez ve Gerze ilçe düzlükleriyle iç kısımdaki Boyabat ve Durağan ovalarını birbirinden koparır. İlin en yüksek noktası, Türkeli sınırlarındaki 1861 metre yüksekliğe sahip Hacıağaç Zirve'sidir.

Dağlardan ve yer altı kaynaklarından doğan Sinop akarsularının üzerinde görsel güzellikleriyle insanoğlunu derinden etkileyen şelaleler yer alır. Doğanın gerçek sürprizlerinden biri olan ve güneş ışıklarıyla pırıltılı oyunlar oynayarak bütün zarafetiyle akan bu şelalelerin en önemlisi, kuşkusuz Erfelek ilçesi Tatlıca Takım Şelaleleri'dir.

Durağan Kızılırmak Ovası

İnceburun

Erfelek Tatlıca Takım Şelaleleri

Tabiat Parkı statüsünde olan bu doğa harikaları, her yıl binlerce turist tarafından ziyaret edilmektedir. Türkeli ilçe sınırlarındaki Çatak Kanyonu içinde yer alan aynı isimli şelaleler ise keşfedilmeyi beklemektedir.

Sinop ilinde doğal göl olarak Merkez ilçede Sarıkum ve Sülüklü (yaz aylarında kurumaktadır), Ayancık ilçesinde Saray (Karlık) ve Durağan ilçesinde Sülük Gölleri bulunmaktadır. Yerleşimin turizm potansiyellerinden birini oluşturan Ayancık ilçesindeki Akgöl ise yapay bir set gölüdür. Merkez ilçede bazı kaynaklar tarafından göl olarak nitelenen Karagöl/Aksaz bataklığı, kuşların uğrak mekânı önemli bir sulak alandır.

Sinop aynı zamanda Karadeniz kıyılarına sınırı olan şehirler içerisinde,

Sinop Merkez Sarıkum

en fazla doğal kumsalı ve plajı bulunan kenttir.

Bu özelliğiyle yaz sezonunda hatırı sayılır bir turizm potansiyeli barındırmaktadır. Batıdan doğuya doğru uzanan Güllüsu Koyu, Türkeli, Güzelkent, Çaylıoğlu (İstefan) Limanı, Kuğu (Hulu) Yalısı, Çamurca, Ayan-

cık Yalı Mahallesi (İskele), Gelincik Burnu, Ali Köyü, Oluza, Harzana, Gebelit, Şerefiye, Karacaköy Yalısı, Sarıkum, Saraycık, Bayram Boğazı, Kurtkuyusu, Akliman, Kumkapı, Karakum, Yuvam, Kumsal, Öztürkler ve Gerze plajları ilin turizm vitrinini süslemektedir.

Türkeli Çatak Kanyonu

Öztürkler Plajı

Karakum Plajı

Anadolu Yarımadası'nın parçası olan ve bulunduğu iklim kuşağının izlerini her köşesinde yansıtan Sinop, özellikle coğrafyanın nemli yapısından dolayı zengin bir bitki çeşitliliğine sahiptir. Doğal yaşlı ormanlar, anıt ağaçlar, orman içi çayırliklar, yalancı makilikler, yüksek kesimlerdeki düzlük alanlara yayılan otsu bitkiler, envaiçeşit mantarlar olağan görüntüler olarak çıkar karşımıza. İsfendiyar Dağları olarak da bilinen Küre Dağları, doğuda Kızılır-

mak Vadisi'nden başlar ve Kocaçay Vadisi'nden sonra yüksekliğini iyice arttırıp en batıda Bartın Çayı Vadisi'ne kadar uzanır. Adı geçen dağların doğu sınırında yer alan Sinop topraklarının %65 gibi büyük bir bölümü ormanlarla kaplıdır.

Özellikle Çangal, Dranaz, Göktepe, Soğuksu, Elekdağ bölgelerine yayılan yoğun orman dokusu, şehri yemyeşil bir renge boyar. Egemen ağaç türleri göknar, karaçam, kayın,

meşe, sarıçam ve kestanedir. Akarsu yataklarında güneş ışığı ve nem ortamlarına göre akçaağaç, çınar, dişbudak, ıhlamur, karaağaç, kızılağaç, titrek kavak, söğüt, üvez gibi dere vejetasyonlarına rastlanır. Bazı bölgelerin güneye bakan yamaçlarında şaşırtıcı bir şekilde sandal ağaçları görülmektedir. Bölgede Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından 106 tanesi endemik olan, 441 cinse dair 1016 tür belirlenmiştir.

Ayancık Plajı

Yaşlı ve gür orman denizinde bugüne kadar Bektaşğa Köyü Tüylü Meşe Ağacı, Dizdaroglu Köyü Meşe Ağacı, Ayancık Kuğu (Hulu) Yalısı Çınar Ağacı,

Dikmen Bozarmut Yaylası

cı, 1994 yılında tescil edilen Türkel Gökçalın köyündeki Görkemli Meşe Tabiat Anıtı (350 yaşında ve 20 metre boyunda), yine 1994 yılında tescil edilmiş olan Ayancık ilçesi Sansar beldesindeki Kızılcaelmaaltı Meşe Tabiat Anıtı (450 yaşında ve 25 metre boyunda) ile 2008 yılında tescil edilmiş olan Erfelek ilçesi Salı Köyü Sökü Mahallesi mevkiindeki Padişah Kestane Tabiat Anıtı (600 yaşında, 13 metre genişliğinde ve 15,5 metre boyunda) gibi anıtsal ağaçlar tespit edilmiş ve tescillenmiştir.

Adaçayı

İlde yetişen endemik türlerden bazıları Süsen (Iris Histrioides), Sinop Aslanpençesi (Alchemilla Amoena), Sinop Çiğdemi (Crocus speciosus sp. xantholaimos), Yabani Karanfil

Aslanpençesi

Durağan Kızılırmak Vadisi

Sinop Merkez Limanı

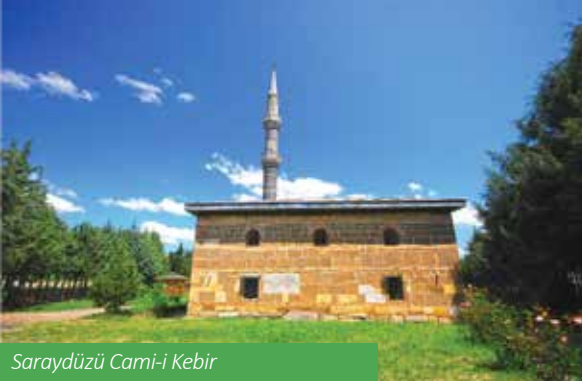
(*Dianthus carmelitarum*), Kastamonuso Soğanı (*Allium Kastambulense*), Deve Dikeni (*Cirsium Pseudopersonata* sp. *pseudopersonata*), Teke Sakalı (*Tragopogon Aureus*), Sütleggen (*Euphorbia Cardiophylla*) bitkileridir.

Yalçın dağlarla kuşatılan ve doğanın güneş ışınlarına geçit vermediği sık ormanlarla kaplı Sinop coğrafyası, yaban hayatı çeşitliliği açısından son derece zengindir. Karaca, geyik, ceylan, çengel boynuzlu dağ keçisi, tilki, yaban domuzu, sincap, tavşan, bozayı, kurt, çakal, vaşak, sansar, gelincik, porsuk, kirpi bölgede sıkça rastlanan türler arasındadır. Birçok göl ve akarsuyun varlığının yanı sıra kuşların göç yolu üzerinde olması, bölgedeki kuş çeşitliliğini özel kılan nitelikler arasındadır. İl genelinde yapılan araştırmalarda 19 takım ve 57 familyaya ait 281 kuş türü belirlenmiştir.

Boztepe Yarımadası'nın her iki yakasına kurulan dalgalara ve rüzgârlara kapalı limanıyla yüzyıllardan beri ticaret merkezi olan Sinop, insanlık tarihine adını yazdıran önemli kentlerden biridir. Sinop'taki ilk yerleşim izleri İnceburun bölgesinde bulunan kesici taş aletlerden Neolitik Çağ'a (M.Ö. 8000-5000); Sinop merkez, Gerze ve Erfelek ilçelerinde yüzey araştırmaları yapılan yerleşimlerden ise Kalkolitik Çağ'a (M.Ö. 5000-3200) dayandırılmaktadır. Hitit metinlerinde Sinova adıyla anılan kentin, M.Ö. 7. yüzyılda Miletli kolonistler tarafından kurulduğu sanılmaktadır. Daha sonraki dönemlerde Kimmer, Frig, Pers, Kapadokya Satraplığı, Pontus, Helen, Roma (M.Ö. 70), Bizans, Trabzon Rum (1204), Selçuklu (1214), Candaroğulları, Osmanlı (1461) devletlerinin hâkimiyetine giren Sinop, stratejik bir liman olarak her daim önemini korumuştur. M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren şehirde basılan sikkeler-

de, ismine atfen Sinope tasviri görülmektedir. Antik dönemin önemli gelir kaynaklarından biri olan kırmızı kil (Antik Çağ boyama sanatının dört ana renginden biri), Sinop Limanından Akdeniz'e taşınmaktaydı. Bu anlamda İç Anadolu'nun denize açılan kapısı konumunda olan Sinop, deniz ticaretindeki rolünü devam ettirir. Karadeniz'in derinliklerinde yatan batık gemilerden ele geçirilen amforalar, o dönem kurutulmuş tuzlu balık ve yağ başta olmak üzere pek çok malın taşındığının kanıtıdır.

Kral Mithridat Ktistes; Paflagonya prensliklerini bir araya getirdikten sonra Kral Farnak, M.Ö. 183 yılında Sinop'u Pontus İmparatorluğu'na katar. Kent, Helenistik dönemde anıtsal ve sosyal yapıların inşa edildiği en parlak dönemini yaşar. Bölgedeki Türk hâkimiyetini perçinleyen Selçuklular, büyük bir restorasyona girer. Akdeniz kıyılarının en

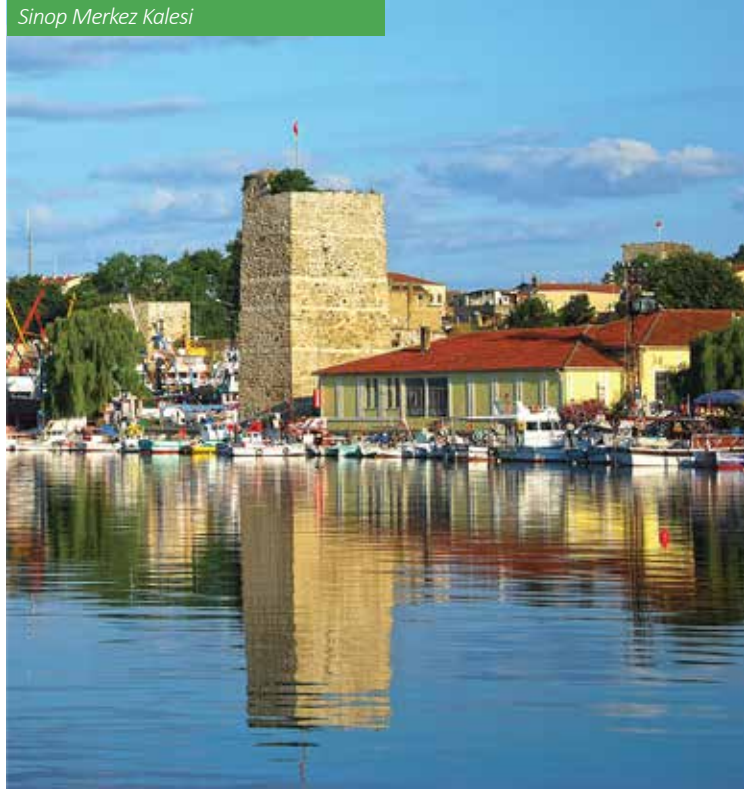
Saraydüzü Cami-i Kebir

önemli limanı olan Alanya Kalesi ve Tersanesi göz önüne alınarak iç kale inşa edilir ve Kız Kulesinin mimarı Ebu-Ali Reha El Kettani tarafından Sinop Tersanesi'nin yapımına başlanır. Cami, medrese, kütüphane, köprü, han, hamam gibi sosyal yapılar onarılır ya da yenileri yapılır.

1853 yılında Rus donanması tarafından denizden kuşatılan ve topa tutularak yakılan kent, Tanzimat Fermanı'ndan sonra sancak statüsü kazanır. Yüzlerce yıl Karadeniz donanmalarının korkulu rüyası olan Sinop Kalesi, 2. Abdülhamit döneminden itibaren siyasi suçluların sürgün mekânı olur. Sinop Hapishanesi, rutubetli ortamından dolayı sağlıksız koşulları ve firar etmenin imkânsızlığıyla hafızalara kazınır. Uzun yıllar pek çok ailenin acılı hatırasıyla anılan Sinop Hapishanesi, 2000 yılından itibaren ziyarete açılarak aydınlık günlere yeniden adım atar.

İlin en önemli kaleleri Sinop, Boyabat ve Çukurhan kaleleridir. Antik Dönem'den beri yerleşimi ve limanı korumak için inşa edilen Sinop Kalesi, iç ve dış olmak üzere iki bölümden meydana gelmiştir. Eski adı 'Mana' olan Boyabat ilçesindeki aynı isimli kale ise Helenistik Dönem ve Roma Dönemi'nde yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. Antik Dönem'deki pek çok benzeri gibi ulaşılması ve zapt edilmesi zor, üç tarafı uçurumla çevrili ulu bir kayaya oyularak inşa edilmiştir. Fatih Sultan Mehmet zamanında onarım gören kale, tüneller aracılığıyla Gazidere Çayı'na bağlanmaktadır.

Turizme açılan tünellerin, su gereksinimini tedarik etmek ve olağandışı durumlarda kullanılmak için yapıldığı tahmin edilmektedir. Boyabat ilçesinin bir diğer kalesi, eski kervan yolu üzerindeki Çukurhan Kalesi'dir. Ulaşmazlık duygusu yaratan yüksek bir kaya tepeye konumlanan kaleden, sur duvarları ve taş merdivenler görülebilir. Antik dönemde güney bölgesi Paflagonya sınırlarında kalan Sinop'ta; Boyabat, Durağan ve Saraydüzü ilçelerinde görkemli kaya mezarları ile Boyabat ilçesinde Büyük Kemer, Kirazlıdere Kemer ve Küçük Kemer gibi su

Sinop Merkez Kalesi

Sinop Boyabat Kalesi

Boyabat Kızıldere Su Kemer

kemerleri görülmeye değer tarihi alanlardır.

Sinop şehrinde doğan, yaşamını Atina ve Korinth'de sürdüren Diyojen; Kinik Felsefe Okulu'nun ikinci kurucusudur. Antik çağın en önemli felsefi öğretilerinden biri olan Kinizm (sinizm, kinik ya da kuşkuculuk); Sofist Gorgias'ın ve daha sonra Sokra-

tes'in öğrencisi olan Antisthenes'in öğretileridir. İnsanın gerçek erdeme ve mutluluğa, bütün gereksinimlerinden sıyrılarak ve hiçbir değere bağlı kalmayarak (mülkiyet, aile, din vb. değer ve yargıları reddetmek) ulaşabileceğini öne süren bir düşünce sistemidir. Ölümünden sonra anısına Korinth'e bir sütun, yakın

geçmişte ise Sinop şehri girişine sefalet içerisinde yaşadığı fıçı üzerinde elinde feneriyle betimlenen heykel dikilmiştir.

Cezaevi Binası, 1887 yılında Mutasarrıf Veyssel Paşa zamanında Hükümetten verilen ödenekle yaptırılmıştır. Tarihi cezaevi; şehrin Selçuklular tarafından 1214 yılında alınışından

Diyojen Heykeli

Tarihi Cezaevi

sonra Sultan İzzettin Keykavus tarafından yaptırılan İç Kalenin, tersane olarak kullanılan güney bölümünde inşa edilmiştir. Bir dönem siyasi suçluların tutsak edildiği hapisane olarak kullanılan bina, "U Planlı" olup üç ayrı bölümden oluşmaktadır. 28 adet koğuştaki bulunan Cezaevi Binası, uzunca bir süre ülkenin ünlü şair ve yazarlarının yanı sıra azıllı mahkûmların esaretine tanıklık etmiştir. 1979 yılındaki bir isyan sonucunda yanan cezaevi 6 Aralık 1997 tarihinde boşaltılmış, 2000 yılından itibaren ziyarete açılmıştır. Kenti kuşatan yaklaşık 1700 metre uzunluğa sahip surlar, kışağın her iki yakasına yayılmaktadır. Farklı kavimlerin egemenliği dönemlerinde onarım ve eklemeler geçiren surlar, kulelerle desteklenmiştir. Sokak aralarına uzanan ve adeta evlerle bütünleşen tarihi surlar, şehrin günlük yaşamının parçasıdır.

Sakarya Caddesi'nde bulunan Cami-i Kebir (Büyük Camii) olarak da bilinen Alâeddin Camii ihtişamıyla sizi karşılar. Vakıf kayıtlarında Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat'a atfedilen cami, Karadeniz kenarında inşa edilmiş en büyük ve en eski camidir. Avluya üç adet kapıdan girilmekte, cami iç kısmı ise beş adet

Büyük Camii / Alâeddin Camii

kapı ile avluya açılmaktadır. Tarihi caminin bahçesinde yer alan Candaroğulları (İsfendiyar) Türbesi ise zengin sanduka süslemeleriyle sizi hayrette bırakacaktır.

Büyük Camii avlusunun kuzey kapısından çıktığınızda karşıdaki Pervane Medresesini görürsünüz. Pervane Medresesi; 1261 yılında Selçuklu Veziri Süleyman Pervane tarafından Sinop'un düşmandan ikinci kez alınışından sonra yaptırılmıştır. Medrese içerisinde yerel el sanatlarından oluşan hediyelik eşyaların satıldığı dükkânlar görülmeye de-

ğerdir. Gazi Çelebi Türbesi ve Yeşil Türbe bu alanda görülmesi gereken yerler arasındadır.

Okullar Caddesi'ndeki Sinop Müzesi, Prehistorik, Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma ve Bizans dönemine tarihlenen eserlerle sizi şehrin geçmişinde kısa bir yolculuğa çıkarır. Müze içerisinde Meydankapı Mozağı, Amfora Fırını, Geyik Avlayan Aslanlar, Antik Sinop - Karadeniz Ereğlisi Dostluk Antlaşması Yazıtı, Sinop Sikkeleri, Gelincik Definesi başta olmak üzere pek çok tarihi eser sergilenmektedir. Müze bahçesinde ise anıtsal çeşme alınlığı, mozaikler, antik mimari parçalar, mil taşları, mezar taşları ile Orhan Gazi'nin torunu Sultan Hatun Türbesi, 1853 yılında Sinop Deniz Savaşı'nda şehit olanların anısına dikilen Deniz Şehitleri Anıtı ve M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenen Serapis Tapınağı yer almaktadır.

Boyabat'ta bulunan yaklaşık 300 basamaktan oluşan Çırabozan Tüneli, günümüzde ışıklandırılmış durumdadır. Mithridates döneminde Karadeniz Bölgesi'nde inşa edilen kaleler, savunma ve su ihtiyacını karşılamak adına gizli tünellerle donatılmıştır. Aynı özelliği taşıyan Boyabat Kalesi, üç tarafı uçurumla çevrili yalçın bir kayaya konuşlanmıştır.

Boyabat Kale Uçurumu ve Kolaz Çayı

Saraydüzü Arımkaya Mezarları

Antik Dönem'de Sinop'un güney kısmını kapsayan Paflagonya (Paphlagonia) medeniyetinin izleri, Boyabat, Durağan ve Saraydüzü ilçelerindeki anıtsal kaya mezarlarıyla taşlanmaktadır. Boyabat-Kastamonu yolunun 15. kilometresinde yer alan Salar köyündeki aynı isimli kaya mezarı, M.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Selçuklu Veziri Münüddin Süleyman Pervane tarafından 1265 yılında yaptırılan Durakhan, Durağan ilçe merkezindedir. Hanın, ortada bir avlusu ve avlunun etrafında 13 odası bulunmaktadır. İç Anadolu ile Karadeniz bölgeleri arasındaki ticaret yolu üzerinde bulunan ve yöre halkı ve yolcular tarafından Durak Han olarak adlandırılan han, bu ko-

numu itibariyle her dönem önemli bir konaklama merkezi olmuştur. Günümüzde aslına uygun olarak restore edilmiştir.

İslamiyet sonrası Türk Destanlarının başında gelen "Saltuk Gazi Destanı"nın başlangıcı Sinop'tur. Saltuk-nâme, 13. yüzyıl alperenlerinden olan ve Rumeli'nin Türkleşmesinde büyük rolü bulunan Sarı Saltuk'un efsanevi hayatını anlatan Anadolu Türk destanlarından biridir. Eserde, Sarı Saltuk'un menkıbelerinin yanı sıra, dönemin önemli kişilerinin menkıbeleri ve bu kişilerin Sarı Saltuk ile olan münasebetleri de anlatılmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'in oğlu Cem'in şehzadeliği esnasında verdiği talimat üzerine Ebu'l Hayr Rûmî tarafından kaleme alınan Saltukname yedi senelik bir çalışma sonucunda, Türk sözlü geleneğinden toplanarak 1480 yılında tamamlanmış ve kitaplaştırılmıştır. Ayrıca yazıya geçirilmiş ilk Nasrettin Hoca hikâyesini içermektedir. Saltukname yeni Türk harfleriyle tam metin olarak Şükrü Halûk Akalın tarafından basıma hazırlanmıştır. Bu çalışma 1987-1990 yıllarında Kül-

Durağan Durak Han

Sarı Saltuk Anadolu Lisesi

tür ve Turizm Bakanlığı tarafından üç cilt olarak yayımlanmıştır. Kemal Yüce'nin Halk Edebiyatı bakımından incelediği çalışması da dizinin dördüncü kitabı olarak yer almıştır. 1480 yılında yazılan eser Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir. G. Martin Smith, Saraybosna Kütüphanesi İslam yazmaları kısmında 72 sayfalık bir Saltukname yazması olduğundan bahsetmiştir.

Şimdiye kadar altı nüshası tespit edilebilmiştir. Bunların içerisinde başı ve sonu tam olan tek yazma nüsha, Prof. Dr. Necati Demir'in kütüphanesindedir. Saltuk Gazi Destanı, Anadolu'nun Divânu Lügatî't-Türk'ü gibidir. Eser; başta Osmanlı Devleti'nin kuruluşu olmak üzere, üç kıtada üç yüz yıl boyunca

meydana gelen tarihi olayları içerir. İçerisinde destanlar, masallar, efsaneler bulunmaktadır. Belki de ilk masal ve efsane derlemeleri, bu eserde yer almaktadır. Eser, ayrıca atasözleri, bilmeceler, deyimler bakımından çok zengindir. Eserin, söz varlığı açısından ise Divânu Lügatî't-Türk'ten çok daha zengin olduğu söylenebilir. Saltuk Gazi Destanı; coğrafya, tarih, sosyoloji, ilahiyat, antropoloji, halk bilimi açısından da çok önemli bir kaynaktır. Saltuk Gazi ile ilgili olaylar Sinop'ta başlar. Saltuk Gazi, başlangıçta Sinop'tan hareket ederek çevre illerde cenk ve gazalarda bulunur. Saltukname'nin Anadolu'daki en önemli mekânları; Sinop, Amasya, Sivas, Kastamonu, Çankırı, Ankara, Konya, Kırşehir, Niğde, Bor, Trabzon, Bursa, İzmir, Antalya, Alanya, Finike'dir. Rumeli

tarafında ise Edirne ve İstanbul ön plandadır. İlerleyen bölümlerinde coğrafya gittikçe genişler. Öyle ki Saltuk Gazi, Sinop'tan hareket ederek Afrika'nın güneyine, Asya'nın doğu ucuna, Avrupa'nın batı ucuna kadar gider; Saltukname, üç kıtada yaşayan bütün milletleri ilgilendirmektedir. Bu bakımdan Saltukname, diğer Türk destanlarına göre coğrafyası en geniş olanıdır.

Hamsilos (Hamsaros) Tabiat Parkı: Sinop il merkezine 11 kilometre uzaklıktaki Hamsilos (Hamsaros) Koyu, kimi kaynaklarca bir fiyort olarak nitelendirilmektedir. Sözlüklere göre fiyort, vadilerin deniz suyu ile dolmasıyla oluşan dik kayalıkların arasındaki dar deniz koycuklarına verilen isimdir. Oysa Hamsilos Tabiat Parkı; Devinci Deresi Vadisi'nin derin bölümlerinin denizin yükselmesi sonucunda meydana gelen Karadeniz'deki ria tipi kıyı oluşumunun en güzel örneklerinden biridir. Karadeniz'in tamamen donduğu son Buzul Çağı'nda oluşan bölge, 1991 yılında koruma altına alınarak 1. Derece Doğal Sit Alanı, 2007 yılında ise Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

İnaltı Mağarası, yaklaşık 700 metre uzunluğundaki galeri ve salonlarıyla Sinop ilinin turizm potansiyellerinden birini oluşturmaktadır. Denizden 1070 metre yükseklikte yer alan mağara il merkezine 98, Ayancık ilçesine

Hamsilos Tabiat Parkı

Ayancık İnaltı Mağarası

ise 40 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda çevre düzenlenmesi yapılarak turizmin hizmetine sunulan İnaltı Mağarası'nda 425 metrelik yürüyüş platformu mevcuttur. Doğal yapıya zarar vermeyecek aydınlatma sistemiyle ışıklandırılan platform, ahşap merdivenler ve koruluklarla desteklenmiştir.

Sinop genelinde yamaç paraşütü etkinliklerine en uygun alan, Yelkentepe uçuş pistidir. Yelkentepe Zirvesi'ndeki uçuş noktası, coğrafi olarak Dikmen ilçesi sınırları içinde bulunmakla beraber fiziki olarak deniz kenarında yer alması ve ulaşım kolaylığı sebebiyle Gerze ilçesine daha yakın konumdadır. Alan, 2011 yılında Samsun ili Alaçam ilçesinde yaşayan bir yamaç paraşütü sporcusunun önerisi ile ünlenmiş; Türk Hava Kurumu (THK) yamaç paraşütü eğitmenlerinin bölgede yaptığı fizibilite sonucu alanın uçuşa elverişliliği saptanmıştır. Samsun-Sinop çevre yoluna sıfır noktada olan 200

metre irtifadaki alan, kuzeyli yönle- re uçuş imkânı veren ve tepe olarak rüzgârı çok iyi toplayan bir kalkış pistidir. 41.41.32'' Kuzey ve 35.19.57'' Doğu koordinatlarına sahip Yelken- tepe Pisti, 7500 metrelik çok uzun uçuş bandı ile yelken uçuşu yapıla- bilen Türkiye'deki ender birkaç nok- tadan biridir aynı zamanda.

Yaklaşık 170 kilometrelik deniz kıyısı- nın yanı sıra pek çok göl/gölet ve akar- suya sahip olan Sinop ili, farklı su spor- ları aktivitelerine imkân tanımaktadır. İl merkezinde üç ve Gerze ilçesinde bir olmak üzere bölgede toplam dört yelken kulübü mevcuttur. Ulusal ve uluslararası yarışmalarda kenti temsil eden kulüpler, Sinoplu hemşerileri- ne su sporlarını tanıtmak adına farklı branşlarda faaliyet göstermektedir. Sinop sınırlarında yelken, rüzgâr sörfü, uçurtma sörfü, deniz küreği, kano, deniz bisikleti, plaj voleybolu gibi akti- viteler yapılmaktadır.

Özellikle emeklilere ve deniz tutkun- larına hitap eden şehir merkezi ve

çevresinde; Sahil İskelesi, Aklıman Sahili, Ada Kayalıkları, Adabaşı Sis Dü- düğü, Karakum, Düzkayalar, Papazlar Kayalıkları, Karaada Feneri, Hamsi- los, İnceburun bölgelerinde amatör olta balıkçılığı yapılmaktadır. Yaşam çeşitliliğiyle gizli hazinelerimizden biri olan Sinop denizinde Barbunya, Çinekop, Çipura, Dere Pisisi, Dil, Eş- kina, Gelincik, Gümüş, Hamsi, Hani, Horozbina, İsparoz, İskorpit, İstavrit, İzmarit, Kalkan, Karabaş, Karagöz, Kayabalığı, Kayış, Kefal, Kırlangıç Kurbağa Balığı, Lapina, Levrek, Lü- fer, Mersin, Mezgit, Mırmır, Ördek Balığı, Papaz, Ruma, Sivriburun Kara- göz, Üzgün Balığı, Vatoz, Zargana gibi balıklar ile Su Kaplumbağası, Deniza- nası, Denizatı, Deniziğnesi, Pavurya, Yengeç, Çağanoz, Deniz Salyangozu, Karides, Midye, Tarak, İstiridye, Ta- raklı Medüz vb. deniz canlıları bu- lunmaktadır. Tatlı sularda ise Tatlısu Kefali, Kırmızı Benekli Alabalık, Bıyıklı Balık, Siraz, Havuz Balığı gibi türlere rastlanmaktadır.

Merkez ilçe Akliman, Hamsilos Koyu, Abalı Köyü Söğütler Sırtı mesire alanı; Ayancık ilçesi Akgöl, Saray (Karlık) Gölü, Karlık Yaylası, Harzana Plajı, Ali Köyü Plajı; Boyabat ilçesi Kılıçlı ve Yaylacık Yaylası; Gerze ilçesi İdemli, Dereyeri, Bedre ve Değirmenler mesire alanları; Durağan ilçesi Kalfet ve Buzluk yaylalar ile Akkır, Boyalıca Büyük Doğasuyu ve Geyikardıç mesire yerleri; Türkeli Hacıağaç, Araplar (Handere), Göl-dağı ve Kurugöl yaylaları Sinop'un karavan ve çadır mekânlarıdır.

Sinop mutfağından söz edecek olursak, Akkabak (Kabak Millesi) Böreği, Balık Pileke, Boyabat Ezmesi, Çekme Helva, Damarotu Salatası, Erik Turşusu, Etli Ekmek, Gelincik Şurubu, Haluç, Hamursuz Tatlısı, Hamsili Mısır Ekmeği, Hasuda, İçli Tava, İncir Uyuşturması, İslama, Karaca Eriği Yemeği, Kaşık Çıkartması, Katlama, Kaygana (Cızlama/Döndürme), Kazayak Yoğurtlusu, Kese Fasulyesi, Kestane Yemeği, Keşkek, Kiren Turşusu, Kırtıl, Koyun Gözü, Kula Çiçeği, Mamalika (Kaşık Kesmesi), Mısır Pastası, Mısır Tarhanası, Nişasta Helvası (Çalmaç), Nohut Böreği, Nokul (üzümlü cevizli, kıymalı ve yoğurtlu), Pazı Saç Böreği,

Türkeli Hacıağaç Yaylası

Hamsili Pilav

Sinop Mantısı

Kiymalı Nokul

Islama

Kiymalı Nokul

Pekmezli Un Helvası, Pırasa Böreği, Pırasa Kavurması, Pırasalı Mısır Ekmeği, Puçiko, Sakarcık, Silor, Sinop Mantısı, Sirkeli Pırasa, Sirkeli Patlıcan, Şekerli Ekmek (Unlu Basma), Töngel Turşusu, Turşu Kavurma, Yoğurtlu Dildan Köftesi, Zıbıdk, Zılbit Böreği, Zılbitli Kaygana, Zılbit Yaprağı Dolması, Zılbit Kavurması başlıca lezzetlerdir. Beraat, Buğday, Para (Hamur), Kavurma (Un), Taze Fasulye, Oğmaç, Hoşaf, Kiren (Kızılçık), Kula Çiçeği, Mısır ise yörede pişirilen çorba çeşitleridir. Bölgede ayrıca bal, reçel ve pekmez yapımı gelişmiştir. Özellikle Erfelek bölgesinin kestane balı ile fırıncık armudu ve dut meyvelerinden yapılan pekmezler mutlaka denenmelidir.

Sinop ilinin geçmişten günümüze hala süren geleneksel el sanatları arasında Ayancık Keten Dokumaları (Göynek, Peşkir, Nezgep), Boyabat Çemberi, Durağan Mahraması, maket tekne yapımı, tahta el işlemeciliği ve bıçakçılık ön plana çıkmaktadır. Şehir merkezi, Ayancık ve Boyabat ilçelerindeki hediyelik eşya tezgahlarını süsleyen bu köklü el sanatları ürünleri turistler için çok caziptir.

Ayancık keteni, serin tutması ve teri emmesi nedeniyle daha çok iç giyim eşyalarında (Göynek, paçalı don, nezgep) kullanılmıştır. Göynekler; oya, sökme ve yüzlü formundaki üç farklı yaka çeşidiyle dokunmaktadır. İşlemelerde kırmızı, yeşil, turuncu, pembe, mavi gibi canlı renkler gözlemlenmektedir. Malzeme olarak keten lifleri kullanılan geleneksel

Dut Pekmezi

kumaş, isteğe ve gereksinime göre çeşitli kalınlıkta dokunabilmektedir. Halk arasında 'bez' olarak anılan dokumanın kalın olanı 'pürsel' ismiyle anılmaktadır. Dokuyanın zevkine göre kenarı yollu olarak yapılabilir. Keten ipinden ayrıca üzerinde yöreye ait desenler bulunan peşkirler de dokunabilmektedir.

Boyabat Çemberi çok eskiden beri kadınlar tarafından başörtüsü olarak kullanılan bir dokuma türüdür. Özellikle Boyabat, Durağan ve Saraydüzü

ilçelerinde sıklıkla görülmektedir. Boyabat çemberi, halk arasında düzen adı verilen dokuma tezgâhlarında pamuk ipliği kullanılarak dokunur. 45-60x90-120 cm boyutlarında dokunan parçalar daha sonra birleştirilerek kare şekline getirilir ve kenarına süslemeler yapılır. Kenarları kırmızı ve krem renklerde şeritlerden oluşan çemberin ortası ise tamamen işlemlidir. Söz konusu işlemlerde kullanılan motifler yöreye özgü olup, her birinin ayrı bir anlamı vardır. Demirkırat, sündürme, kibrit çöpü, omuzlu, heybeli, nalçalı, kibrit kutusu, sinekli, aynalı, mühürlü gibi

Boyabat Çemberi

Ayancık Göynek Yakası

Sinop Kotrası

isimlerle anılan motifler ve renkler; ayrılık, hasret, mutluluk gibi yoğun duyguları ifade etmektedir. Boyabat Çemberi günümüzde başörtüsünün yanı sıra hediyelik eşya veya dekoratif süs olarak değerlendirilmektedir. Eskiden havlu veya özellikle yeni damat olmuş kişilerde bel kuşağı olarak kullanılmak üzere dokunan mahrama, Durağan ilçesinin simgelerinden birisidir. Mahramanın ince ve daha uzun dokunana peşkir adı verilir. Durağan Mahraması da Boyabat Çemberi gibi pamuktan dokunur. Farklılığı, daha sık dokunup ağzına çiğ iplik atılması ve kenarlarına desenler işlenmesidir.

Sinop ilinin köklü el sanatlarından biri olan bıçakçılık yapımında gövde için yüksek karbonlu çelik; bıçak sapı için ise geyik ve manda boynuzunun yanı sıra abanoz, gülağacı kökü, kızı-

lağaç, demir ve yılan ağaçları kullanılmaktadır. Yılların erbabı ustalar tarafından üretilen bıçakların yöresel, koleksiyon ve mutfak çeşitleri tezgâhları süslemektedir. Denizle iç içe yaşayan Sinop'taki maket tekne yapımının geçmişi, ünlü Sinop Cezaevi'ne kadar uzanmaktadır. Hapishanede zaman geçirmek için hobi olarak başlanan maket yapımı, bazı siyasi mahkûmların özendirmesi (özellikle Sabahattin Ali) ve teşvik etmesi sonucu gelişmeye başlamıştır. İçerdeki mahkûm için aynı zamanda 'Özgürlük Simgesi' olan yelkenli teknelerin ilk örnekleri basit ve figüratif olarak imal edilmekteyken, Sinop Limanı'na gelen gemilere satışa başlanması ve talebin artması sonucu, maket yapımını hobi olmaktan çıkarak hapishane yaşamında el emeğiyle kazanca dönüştürmüştür. Bu süreçteki cezaevi el sanatları üretimine;

maket teknenin yanına sedefli kutu, tavla vb. gibi ahşap işleri eklenmiştir. 1938-40 yılları arasında aftan tahliye olan Derviş ve Mehmet isimli ustalar, Sinop'a yerleşerek adı geçen el sanatını devam ettirmişlerdir.

Zamanla şehirde yaşayan hemen her ailede en az bir usta yetismeye başlamıştır. İlk biçimi figüratif kotra olan söz konusu el sanatı, süreç içerisinde gelişerek 'hikâyesi' olan maket teknelerin yapımına evrilmiştir. Hırçın dalgalara dayanıklı Karadeniz Balıkçı Teknesi, Mavna, Alamatra, Çektirme, Gulet, Yat, Sandal gibi değişik çeşitlerle gemi modeli yapımına geçilmiştir. Günümüzde hediyelik eşya dükkânlarındaki satışın yanı sıra şehir dışına sipariş üreten Sinop maket tekne yapımı sanatı, günümüzde kent ekonomisine katkı sağlayan önemli bir iş koluna dönüşmüş durumdadır.